

Talán meg kellene kérdezni egy pár családot, hogy ősük közül hányan látogattak Örményországba abban az időben, amikor még lehetett, volt is anyagi lehetőségük és az emlékek sem voltak annyira halványak. Az "ánibeli" örmények erdélyi leszármazottai az örmény nemzetet alig ismerik, nyelvét már rég nem tudják, magyarnak érzik magukat lelkükben és ezt vallják írásban és tetteikben.

Bécs, 2001. júl. 2

Dr. Száva T. Sándor

*****

Az ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - füzetek 52. számában megemlékeznek az 1848/49-évi szabadságharc hőseiről.

A hiányos adatok pótlására érdekes adalékot találtam "A székely művelődés évszázadai" című, 1988-ban megjelent "Panoráma" kiadású könyvben.

A "Régi együttélők" fejezetben a 71. oldalon olvasható: 1848/49-ben a székelyekkel együtt küzdött: *Jakobi Sándor* (1805-1853) gyergyószentmiklósi örmény káplánt az osztrákok halálra ítélték, s bár nem végezték ki, várfogságban halt meg. Ez a Jakobi Sándor az én gyergyói nagyanyám, Jakobi Gizella (1874-1934) rokona lehetett.

Ezek szerint az örmény ágon is van Czetz mellett - 48-as szabadságharcos a családban.

Tisztelettel

Budai Merza Pál - Brassó

*****

Csikszentgyörgyi Ficus Margit

A múlt megismételte önmagát...

"Felség, vedd el e nép múltját, és azt csinálsz vele, amit akarsz" - tanácsolta Napóleonnak Talleyrand, amikor a franciák Győrnél legyőzték az insurgenseket. Talleyrand, Napóleon külügyminisztere bölcs volt. Mesterien használta ki a hatalmak ellentéteit, eszközökben nem válogató politikával, ravasz diplomáciai fogásokkal.

Az utóbbi két évszázadban többször is megtapasztalhattuk, hogy a Kárpát-medencében miként alkalmazzák "okos" politikusok Talleyrand eszméjét: a múlt "elvétele" és az emlékek megsemmisítését.

Ennek torokszorító tényével legutóbbi erdélyi utam alkalmával találkoztam. Körutazásunk során az erdélyi Vaskapunál, Zejkány mellett megrendülten álltam a ledöntött Hunyadi-emlékmű előtt. Az autótutató bokrok, fák, gyomnövények szegélyezik, eltakarva, benőve azt a néhány, töredezett lépcsőfokot, amelyen felmáztunk a kis tisztásra, ahol a vandál kezektől összetört emlékmű alsó része fekszik (egyelőre). Az emlékművet az erdélyi vaskapui csata és a törökverő Hunyadi János emlékére a millennium évében emelték.

Hunyadi János (1407-1456) apja Vajk, Zsigmond király vitéze Vajdahunyad várát kapta birtokul. Hunyadi katonának nevelték. Eleinte kis zsoldos sereg élén küzdött sikeresen az előrenyomuló török ellen. Sikerei nyomán a személyes birtokon túl elnyerte a szörényi bánaságot és további tisztségeket: erdélyi vajda, temesvári ispán, Nándorfehérvár főkapitánya lett. (Ezeket a hatalmas Újlaki Miklós báróval együtt kapta.) Hunyadi e tisztségek birtokában szervezte meg a délkeleti végek védelmét. Korszerűen képzett sereget állított fel, amelynek fő ütőerejét a husziták harcmodorában járatos zsoldosok alkották. Egy meglepetésszerű támadás alkalmával, a Maros völgyében (a szentimrei csatában) 1442-ben vereséget szenvedett II. Mohamed szultán hadaitól.

A súlyos helyzetben népfelkelést hirdetett, s kevéssel a vereség után az erdélyi Vaskapunál győzelmet aratott Mezőid bej felett. Ennek a győzelemnek emlékére készült az a szobor,

amelynek maradványai most a porban hevernek. Körülbelül 4 éve döntötték le azt a 8 méter magas buzogányt, amely a maroknyi sereg heroikus harcát jelképezte a hatalmas túlerővel szemben.

Szomorú, hogy nem csak a vaskapui emlékművet törték össze. A gyulafehérvári katedrálisban rongáltan hever Hunyadi szarkofágja is. A hadvezér csontjait már régóta kiszórta belőle a török, összetörte a kifaragott arcot is. Ha a szobor arcát megsemmisítik - barbár hiedelem szerint - megsemmisül a személy varázsereje. E hiedelem szerint az ellenség addig árthat, amíg arcása van a világon, tehát el kell pusztítani.

Hunyadi János koszorúkkal borított kőkoporsója mellett könny szökött a szemembe. A szarkofág reliefje a nándorfehérvári csatát ábrázolja. A fedélen szoboralakban ábrázolt Hunyadi János ebben a csatában védte meg Európát és a kereszténységet a mohamedán hódítótól. A "művelt" Nyugat köszönetét és háláját Trianonnal fejezte ki.

A két sérült emlékmű közül a második, a szarkofág biztonságban van. A templom falai közt nem fenyegeti a további pusztítás. Sajnos, ugyanez nem mondható el a Vaskapu hágónál lévő emlékmű maradványairól. A rongálás a középkori hiedelmet idézi, hiszen a 8 méteres buzogányt szétörve egy közeli patakba hajították. A maradvány az út menti "rejtekhelyen" egyelőre biztonságban hever a földön. De meddig? Ki tudja, mikor kerül rá a sor?

Az EÖGYKE fontos feladatának tekinti a nemzeti múlt értékeinek felkutatását és átmentését a következő generációk számára. A nem örmény gyökerű magyar értékek mentése is szívügye. A honismereti túrák célja, hogy felhívják a figyelmet kallódó, pusztuló értékeinkre...

Minkét emlékhelyen koszorút helyeztünk el az EÖGYKE nevében és a Himnuszt énekelve megrendüléssel emlékeztünk történelmünk egyik legnagyobb egyéniségére.

*****

ELHUNYT DR. SZÁVA JÁNOS ORVOSPROFESSZOR

Július 27-én elhunyt Marosvásárhelyen 85 éves korában a híres ortopédsebész és orvosprofesszor dr. Száva János-Zoltán. Halála mély gyászt hozott nemcsak a családtagok számára, hanem mindazok számára, akik ismerték és szerették őt.

Csíkszépvízen született 1916 júli. 19-én magyarörmény családból, dr. Száva Antal és Fejér Ilona gyermekeként. A csíkszeredai róm. kat. Főgimnáziumban érettségizett 1934-ben, majd a kolozsvári egyetemen szerzett orvosi diplomát 1940-ben. 1945-től a marosvásárhelyi sebészeti klinika tanársegéde. 1947-48-ban sebész főorvos volt Gyergyószentmiklóson és Zilahon. 1949-től a marosvásárhelyi Orvosi Intézet ortopédiai, traumatológiai és gyermeksebészeti tanszékének előadójára lett, majd 1968-tól professzori kinevezést kapott. Több mint 13 tankönyvet írt az orvostanhallgatók számára. Számos hazai és külföldi kongresszuson vett részt. Több mint 100 tudományos dolgozattal vett részt olyan városokban, mint: Budapest, Moszkva, Bécs, Párizs, Salzburg, Bad-Homburg, Münster. 1971-ben "Érdemes Professzor" címmel tüntették ki. 1985-ben vonult vissza, de egészen 1995-ig mint konzulens, bejárt az egyetemre, hogy tudásával segítse a fiatal orvosnemzedéket. Kiváló orvosi tevékenységét szűkebb hazáján kívül is nagy nemzetközi elismeréssel nyugtázták. Egy interjú alkalmával, amikor a számítógépes diagnosztizálásról esett szó, megkérdezték tőle: helyettesítheti valaha is az orvos-beteg kapcsolatát egy jól működő gép? - amire ő így válaszolt: "Az eszköz csak eszköz marad, használatához ugyancsak szakértelemre van szükség. Az orvos elsősorban beteg embert kezel, aki egyedi, megismételhetetlen sajátosságokkal bír. Beteg és orvos között élő kapcsolat kell kialakuljon, nem lehet a gyógyítást kóresetre és biológiai konstansokra korlátozni. Türelem kell ahhoz, hogy az orvos leülhessen a beteg ágya mellé és megkezdje a kórelőzménnyel, és mint egy ügyész, úgy haladjon a kivizsgálásban. A sebésznél különösen fontos ennek az útnak a végigjárása. A